

— Gereformeerd Mannenblad.

Weer zijn wij een blad rijker geworden. Het draagt den naam van „Gereformeerd Mannenblad“.

Wie er nog geen kennis mee maakten zullen toch wel vermoeden, dat het zich niet ten doel stelt tegen de hedendaagse vrouwenbeweging actie te voeren en de mannenrechten tegenover de veelbesproken vrouwenrechten ook eens naar voren te brengen.

Nee, het wil orgaan zijn van den Bond van Gereformeerde Mannenverenigingen in Nederland.

Het inleidend artikel begint:

Tot de merkwaardige verschijnselen van onzen tijd behoort het feit, dat hier en daar in ons Geref. kerkelijk leven spontaan opkomen Geref. Mannenverenigingen, die zich ten doel stellen de kennis der beginselen voor het Gereformeerde leven onder hare leden aan te wakkeren en te verdiepen. Het eigenaardige ervan is, dat ze niet worden gemaakt, maar geboren. Ze worden niet van boven af in elkaar gezet. Ze komen door eigen initiatief tot stand.

Er gaat een gevoel door onze kerken, dat een Geref. Mannenvereniging een instituut is, dat in een leente voorziet.

Immers, als de man van Gereformeerde levensopvatting in 't volle leven optreedt, — na eerst in Knappevergeadering en Jongelingsvereniging toegerust te zijn voor de hem wachtende levensstrijd en levensstrijd — dan vindt hij zijn politieke en sociale vereniging, waarin zijn ontwikkeling kan worden voortgezet, maar mist hij een vereniging, waarin hij gelegenheid heeft zich te ontwikkelen in de kennis der Gereformeerde beginselen in 't algemeen.

In deze leente tracht de Gereformeerde Mannenvereniging te voorzien. Ze stelt hare leden in de gelegenheid, om met elkaar van gedachten te wisselen over allerlei onderwerpen, die rechtstreeks of zijdelings met de Gereformeerde beginselen in verband staan. Ze geeft daardoor hare leden gelegenheid, om kennis te verzamelen, die straks aan 't gezamenleven ten goede komt. Wanneer toch de kinderen aan vader inlichtingen vragen in verband met hun werk in hun verenigingen, kan er meerdere leiding ook van den huisvader uitgaan bij dezen gewichtigen arbeid. Wat op de vergaderingen der Geref. Mannenverenigingen wordt besproken, komt daarom het gansche huisgezin ten goede.

Het wantrouwen van velen tegenover de Mannenverenigingen dunkt mij allerminst gerechtvaardigd.

Men ziet er wel eens in een comité van actie tegen den kerkeraad.

Daarin kan zij ontaarden, wanneer mannen, die voor de leiding als aangewezen zijn, zich onttrekken.

Maar in zichzelf is ze dat niet.

Het verheugt ons daarom, dat de Mannenverenigingen zooveel steun van bevoegden ontvangen.

Dit komt al dadelijk in haar Maandblad uit.

Eindredacteur is Ds C. J. v. d. Boom van Overschie, die als redacteurs naast zich heeft de heeren R. Coulander en J. Snoop. Als medewerkers worden genoemd: de Proff. Groshede, Van Scholven, Ridderbos en Honig, aangezocht worden Ds J. A. Tuzelaar van Rotterdam en de heer R. van Mazijk.

In dit openingsnummer komen de professoren Ridderbos en Van Scholven en Ds J. A. Tuzelaar reeds aan het woord. De heer R. Coulander redigeert de „Vragenbus“, R. v. M. schrijft aan „Vriend Soper“. (Als die laatste naam op de Mannenverenigingen maar altijd goed wordt uitgesproken.)

Gelijk al wat tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven dient begroeten wij ook dit blad met hartelijke ingenomenheid.

HEPP.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Hongarije.

IV.

De kerk.

Eerst schrijf ik over hetgeen meer de uiterlijke dingen betreft. Wij bezochten onderscheiden kerkgebouwen of spraken daarin. De Proff. Bouwman en Hoekstra hielden in tegenwoordigheid van overheidspersonen en hoogwaardigheidsbekleeders en onder een gewelddig toeloop godsdienstige toespraken in de Calvijn-kerk op het Calvijn-plein. 't Is niet zonder betekenis, dat in een reuzenstad met zoo overgroot roomsche bevolking een plein den naam draagt naar den grooten Hervormer. Op dit plein, in het centrum van het oudere deel der stad gelegen, in de nabijheid van de Theologische School en het Gereformeerd Gymnasium, in een gedeelte waarin zeer veel Gereformeerden wonen staat de Calvijn-kerk; hoewel het geen grootsch noch indrukwekkend gebouw is, maakt het toch geen slecht figuur op het niet ruime plein. Naast het kerkgebouw ligt een uitgestrekt stuk grond, nog onbebouwd sinds de afbraak van wat daar voor korten tijd nog op stond. De ongunstige tijdsomstandigheden veroorloven nog niet om daarop een nieuwbouw te doen verrijzen ten behoeve der kerk. Van de vijf kerkgebouwen is de Calvijn-kerk de oudste.

Prof. T. Hoekstra heeft op Zondag 23 April in de prachtige nieuwe Wilhelminakerk gepreekt, gelegen in de straat naar onze geliefde Koningin genoemd. Wij nemen met hartelijke blijdschap kennis van deze acte van dankbaarheid van de zijde van het Hongaarsche volk.

Ook de andere kerkgebouwen zijn van jongeren datum. Een bijzonder mooie kerk is die waarin ik op denzelfden datum preekte in Buda, aan de overzijde van den Donau, in de Szilágyi Deszöteri Templom. Deze kerk staat in het aristocratische gedeelte van de stad; in de schaduw van de koninklijke burcht, van de heerlijke Matthias-kerk en het klassieke Bastion. Het gebouw past in deze

omgeving, en bij de kerk behoort weer zeer passend Ds Benő Hajpál, wiens portret „De Spiegel“ weergaf, no. 33.

Aan den buitenkant van Pest preekte ik den volgende Zondag in een echte dorpskerk, in de Zuglói Templom.

Naast deze kerk staat de pastorie.

In de nabijheid van de prachtige kerk in Buda, is de predikantswoning met, laat ik het zoo noemen, het bureau der kerk, zooals dat bijv. het geval is in Rotterdam en Amsterdam bij de kerken waarin de laatste Synodes daar ter stede werden gehouden.

Allo deze kerken zijn voorzien van een toren met de roos of de haan daarop.

Nu moet het ons Nederlanders al direct treffen, dat de Gereformeerde Kerk in Hongarije niet in het bezit is van zulke machtige gothische kerken of kathedralen naar anderen stijl gebouwd gelijk dit het geval is in ons land met de Nederlandsch Hervormde Kerk. Hierin spreekt de historie der kerk zich uit. De Gereformeerden zijn geduld, eindelijk geduld geworden. Straks zullen ook zeer vele gewoonten en gebruiken uit die historie moeten worden verklaard. De kerken hebben zich vroeger nimmer vrij kunnen bewegen. Wij kunnen ons zulke toestanden haast niet indenken. Die alles weet kan alles verontschuldigen, zoo luidt een Fransch spreekwoord; een woord waarmede wij als met alle spreekwoorden voorzichtig moeten omgaan; maar toch zal het goed zijn, dat wij aan het stuk waarheid dat daarin schuilt denken als wij verschillende interne aangelegenheden der kerk met eenige verwondering leeren kennen.

Aan de gebouwen is het te zien, dat wij met eene zich in de laatste honderd jaar sterk uitbreidende kerk hebben te doen.

Haar gebouwen hebben veel overeenkomst met de nieuwste en grootste onzer kerkgebouwen.

In Debrecen waren wij in een ongemeen groot kerkgebouw. In een der laatste afleveringen van „De Spiegel“ vinden wij de afbeelding van dit gebouw, alsmede die van de Calvijn-kerk en van het kerkgebouw in Buda.

Debrecen is een Gereformeerde stad. Van de meer dan honderdduizend inwoners zijn er meer dan zeventigduizend Gereformeerden. Het is het Genève van Hongarije, al is het verhoudingscijfer van Gereformeerden en Roomschen in Genève veel ongunstiger voor de eersten dan dit in Debrecen het geval is.

Deze kerk kan ruim zesduizend hoorders bevatten. Het gebouw mist alle sierlijkheid.

Louter banken, met een predikstoel, nachmaals-tafel en orgel, dat nu nog gehavend is, omdat ook in dit arme land de klokken der kerk en de looden pijpen van de orgels zijn omgesmolten tot oorlogsmateriaal.

Geen sierlijk snijwerk, geen gebeeldhouwde banken of predikstoel sieren het gebouw. Zelfs de tint van de verven heeft niets dat kan stemmen.

Deze eenvoud is sprekend, is opzettelijk en gewild. In deze kathedraal zijn geen praalgraven.

Ook dat is met opzet.

Eén voorbeeld en het zegt u genoeg.

Lodewijk Kossuth, de vrijheidsheld, de groote leider van den vrijheidsoorlog uit het midden der vorige eeuw, die met zulk een treurigen afloop werd gestreden tegen het despotisme der Habsburgers, der Oostenrijksche Camarilla, een despotisme, dat nog niet eens den naam van verlicht despotisme kan dragen, hield zijn machtige oratie ook in de kerk van Debrecen; een groot monument hebben zijn vereerders hem hier gebouwd op het plein vóór de kerk, maar in de kerk is niets dat aan die dagen herinnert. Sterker nog! Een koperen gedenkplaat herinnert aan die blijde droeve dagen. Echter zij mocht niet in een der muren van de kerk worden aangebracht, zij vond haar plaats in het academie-gebouw in de onmiddellijke nabijheid van het kerkgebouw. De reden werd mij opgegeven: in de kerk geen verheerlijking van den mensch, maar van den Heere alleen. Daarom was bijna gansch Debrecen nog heftig verontwaardigd over het dierf bestaan van onbekende heiligmenschen, die onlangs opzettelijk het kerkgebouw hadden verontreinigd op eene wijze die niet nader werd aangeduid.

Een der onzen beklom den hoogen kansel om eens te probeeren of hij zich in de wijde ruimte van dezen tempel verstaanbaar kon maken.

Ook in Debrecen zijn naast dit gebouw nog andere, van jongeren datum, die weer veel gelijken op de nieuwere van Buda-Pest. Bizarer mooi is de Arpádtéri ref. tempel. Dit gebouw draagt weer een geliefden naam uit Hongarijes tragische, doch roemrijke historie.

De Gereformeerde Kerk van Sárospatak is al weer even eenvoudig van binnen als het zoeven genoemde. Sárospatak heeft twee groote kerken met torens. Op het eene gebouw de roos, op het andere het kruissteek. Een opmerkelijke vergissing heeft er plaats gehad bij het drukken van prentbriefkaarten; op die met de Roomsche Kerk staat Ev. ref. tempel en op die met de Gereformeerde Kerk Róm. Kath. tempel. Die Roomsche Kerk heeft vroeger ook aan de Gereformeerden behoord, maar is aan hen ontnomen onder de regeering der Habsburgers.

Naast de Gereformeerde Kerk staat de pastorie met kleinen tuin.

Ook hier heerschte eenvoud.

Deze kerk bezit een prachtig antiek gedreven gouden Avondmaalstel.

Ik eindig met nog één kerk te noemen, met die van Possony, het ongelukkige Pressburg, dat thans den naam van Bratislava draagt. Van deze historische stad hoop ik elders het een en ander mede te deelen. In Possony dan is op eene plaats gewijd door het lijden der martelaren onder de heerschappij van bigotte vorsten uit het huis der Habsburgers, een smaakvol nieuw kerkgebouw in zuiveren stijl opgetrokken. De energieke bisschop van Possony is het gelukt om mede door de hulp van den Staat deze kerk op een ruim plein te bouwen, dat gelijk bijna ieder huis en elke steen van deze oude kroningsstad nog de gedenkteekenen heeft herinnerende aan de geraffineerde plagerijen van Rome.

Naast deze kerk is het woonhuis van den bisschop, die de predikant eener betrekkelijk jonge gemeente is, met de kosterij en het „bureau“ der kerk.

Ik noemde u slechts enkele kerkgebouwen, alleen die waarin wij spraken of die men ons liet zien. Ook deze steenen spraken hun taal; een taal, die aan een droef verleden herinnerde, doch ook van betere tijden getuigde en een hoopvol uitzicht geeft op de toekomst.

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

De volkskerk.

Dr A. Kuyper Jr. geeft in de „Geref. Kb. voor Rotterdam“ de volgende toelichting op dezen veelgebruikten term.

In ons spraakgebruik, vooral op kerkelijk gebied, komen meermalen namen voor waarbij men eigenlijk vraagt: wat wordt toch eigenlijk met het bezigen van dien naam bedoeld? Een naam is toch niet een willekeurige gekozen klank waarmede men alles betitelen kan, maar moet uitdrukking van het wezen eener zaak zijn. Een naam is als het ware het etiket op de flesch, die u doet weten welke wijn uit die flesch u wordt ingeschonken. En als het met den naam niet alzoo gesteld is, dan staan we voor het geval, dat er een vlag is, die de lading niet dekt.

Wij hebben, dit schrijvende, het oog op den veelvuldig gezegden naam volkskerk. In vele kringen van ons vaderland heeft men sinds jaren er zich aan gewend van een volkskerk te spreken. En met name pleegt men dan de Hervormde Kerk als zodanig aan te duiden. Laat men, het principieele niet aantorende, zijn oog over de kerkelijke kaart van ons land gaan, dan kan het niet anders of het baart groote verwondering, als men den naam volkskerk hoort gebruiken voor wat in ons vaderland de Hervormde Kerk is.

Als ge let op het woord, dan hebt ge in den naam volkskerk met twee factoren te doen, met volk en met kerk. Voorwaar, twee zeer onderscheidene begrippen, want een „volk“ behoort tot het terrein van het aardache, natuurlijke leven, en de „kerk“ tot het terrein der bijzondere genade, van het Koninkrijk Gods. Wie burger is van het aardache vaderland, behoort tot het volk, wie een geloovige in Christus is, behoort tot de kerk. Men kan krachtens geboorte tot zijn volk behooren en toch, omdat er geen geloof is, met de kerk niets van doen hebben. Reeds deze onderscheiding noopt, op principieele gronden, met den naam „volkskerk“ zeer voorzichtig te zijn, want er is hier een combinatie van twee anderssoortige grootheden.

Nu zou het, in het algemeen gesproken, wel kunnen, dat men, in landen waar zoo goed als het gehele volk tot één bepaalde kerk behoort, om praktische redenen sprak van een volkskerk. Men drukt er dus mee uit, dat die kerk de kerk is voor een bepaald volk, dat die kerk in een bepaald land als de nationale kan worden aangeduid.

In het zuiden van Europa, bijvoorbeeld in Spanja, is zoo goed als geheel de bevolking Roomsche. Van een onder kerkelijk leven is daar schier geen sprake. En in het Noorden van Europa, met name in de Scandinavische landen is vrijwel een ieder Lutherach. Het laat zich verstaan, dat men, in dien zin en om die reden, in Spanja de Roomsche Kerk en in Noorwegen de Lutherische Kerk als volkskerk aandient.

Maar in zulk een zin en verband zal men toch nooit van de Hervormde Kerk ten onzent als van een volkskerk kunnen spreken. Er is geen sprake van, dat de Hervormde Kerk de ééne, de heel het volk van Nederland omvattende kerk is. Als een vreemdeling ons vaderland bezoekt en vragen zou: wat is de kerk van Nederland, zou niemand met een eerlijk gemoed op de Hervormde Kerk kunnen wijzen, om de eenvoudige en afdoende reden, dat Nederland op kerkelijk gebied zeer verdeeld is. Een groot deel van ons volk behoort tot geen kerk. Een belangrijk deel van het Nederlandsche volk resideert onder de Roomsche Kerk. En het Protestantische deel splitst zich in onderscheidene kerkgroepen.

Als men van Hervormde zijde, op boven aangegeven gronden, zichzelf als volkskerk aandient, moet daartegen aanstonds protest worden ingediend, en dit zeggen als een aanmatiging worden gesignaleerd. Een kerk, die nog niet de helft der bevolking in het doopboek heeft ingeschreven, mag in geen enkel opzicht den naam volkskerk dragen.

Evenwel, men kan uitgaan niet van het feit, maar van de idee eener volkskerk. Men kan het principe posueren, dat er een volkskerk moet zijn, en dat die kerk zoo moet geïnstitutioneerd zijn, dat er in haar voor heel het nationale volk plaats is. Maar eerst dan rijzen de groote en principieele bezwaren, want dan geldt, wat we zoo even schreven, dat kerk en volk twee geheel anderssoortige begrippen zijn, die niet mogen gecombineerd worden. Dan is het volk een natuurlijk, aardach begrip, en de kerk behoorende tot het terrein der particuliere genade.

In het oude Testament, toen Israël onder de theocratie leefde, en heel het volk in het verbond was gezet, was er wel van een kerkstaat sprake. Maar in het Nieuwe Testament met de komst van het Koninkrijk der Hemelen niet meer. Nu is de kerk er wel voor een volk, doch niet voor een aardach, maar voor een kerkvolk.

HEPP.